

Věc C-716/19

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora**

Datum doručení:

26. září 2019

Předkládající soud:

Juzgado de lo Mercantil n.º 2 de Madrid (Španělsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

29. července 2019

Žalobci:

ZA

AZ

BX

CV

DU

ET

Žalovaná:

Repsol Comercial de Productos Petrolíferos, S.A.

Předmět původního řízení

Žaloba o nekalé soutěži podaná proti společnosti Repsol Comercial de Productos Petrolíferos, S.A. (dále jen „Repsol“) (články 101 a 102 SFEU) z důvodu nezákonných praktik spočívajících ve stanovení prodejních cen paliv pro veřejnost.

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Výklad nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy (dále jen „nařízení č. 1/2003“) v souvislosti s důkazními prostředky a důkazním břemenem.

Předběžné otázky

- 1) Lze s ohledem na nařízení (ES) č. 1/2003 mít za to, že skutky šetřené a prohlášené za prokázané v rozhodnutí vydaném vnitrostátním orgánem pro hospodářskou soutěž členského státu EU – když tento orgán postupuje podle článků 101 a 102 SFEU v rámci úloh, které mu jsou svěřeny podle citovaného nařízení a oznámení o spolupráci mezi Komisí a soudy členských států EU, jakož i oznámení Komise o spolupráci v rámci sítě orgánů pro hospodářskou soutěž (2004/C 101/03) ze dne 27. 4. 2004 – a které je posléze potvrzeno nejvyšším soudem a nabude právní moci, mají důkazní hodnotu úplného důkazu a mají podmiňující či předběžný účinek na rozhodnutí jiného soudu v pozdějších věcech týkajících se stejných skutků?
- 2) V případě, že vnitrostátní orgán pro hospodářskou soutěž rozhodne, že došlo k protiprávnímu jednání v souvislosti se sítí dohod, je nutno předpokládat – pokud ten, kdo se dopustil protiprávního jednání, neprokáže opak – že se obsah rozhodnutí vztahuje na všechny dohody tvořící tuto síť? Způsobují tedy rozhodnutí ve věcech sítí dohod obrácení důkazního břemene?

Uplatňovaná ustanovení unijního práva

Články 101 a 102 SFEU

Nařízení č. 1/2003

Nařízení Komise (ES) č. 2790/1999 ze dne 22. prosince 1999 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži (dále jen „směrnice 2014/104“)

Pokyny Evropské komise k vertikálním omezením (Úř. věst. 2010, C 130, s. 1) (dále jen „pokyny k vertikálním omezením“)

Bod 13:

„Rozhodujícím faktorem při určování, zda dohoda o obchodním zastoupení spadá do oblasti působnosti čl. 101 odst. 1, je finanční či obchodní riziko, které obchodní zástupce nese ve vztahu k činnostem, pro které byl zmocnitelem

zmocněn. V tomto ohledu není pro hodnocení podstatné, zda obchodní zástupce jedná za jednoho, případně více zmocnitelů. Pro hodnocení rovněž není podstatné, jak tuto dohodu kvalifikují smluvní strany nebo vnitrostátní právní předpisy.“

Bod 17:

„[...] pokud obchodní zástupce nese jedno, případně více z rizik či nákladů [...], nebude dohoda mezi obchodním zástupcem a zmocnitelem považována za dohodu o obchodním zastoupení. [...] Nese-li rizika vyplývající ze smlouvy obchodní zástupce, postačuje tato skutečnost k tomu, aby bylo možno dojít k závěru, že obchodní zástupce je nezávislým distributorem [...].“

Bod 21:

„Pokud obchodní zástupce nese jedno či více podstatných rizik [...], nepředstavuje dohoda mezi obchodním zástupcem a zmocnitelem dohodu o obchodním zastoupení pro účely čl. 101 odst. 1. V takovém případě je obchodní zástupce považován za samostatný podnik a na dohodu mezi obchodním zástupcem a zmocnitelem se bude vztahovat čl. 101 odst. 1, stejně jako na kteroukoli jinou vertikální dohodu.“

Oznámení Komise o spolupráci mezi Komisí a soudy členských států EU při používání článků 81 a 82 ES (Úř. věst. 2004, C 101, s. 54) (dále jen „oznámení o spolupráci“)

Oznámení Komise o spolupráci v rámci sítě orgánů pro hospodářskou soutěž (Úř. věst. 2004, C 101, s. 43)

Uplatňovaná ustanovení vnitrostátního práva

Ley 16/1989, de 17 de julio, de Defensa de la Competencia (zákon č. 16/1989 ze dne 17. července 1989 o ochraně hospodářské soutěže)

Článek 1 | „Zakázaná jednání“

„1. Jsou zakázány veškeré dohody, rozhodnutí nebo kolektivní doporučení nebo jednání ve vzájemné shodě či vědomě paralelní jednání, jejichž cílem je, či které vyvolávají nebo mohou vyvolat vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na celém vnitrostátním trhu nebo jeho části, a zejména ty, které:

- a) přímo nebo nepřímo určují ceny nebo jiné obchodní či dodací podmínky;
- b) omezují nebo kontrolují výrobu, prodej, technický rozvoj nebo investice;
- c) rozdělují trhy nebo zdroje zásobování;
- d) uplatňují v obchodních či dodacích vztazích rozdílné podmínky při plnění stejné povahy, čímž jsou někteří soutěžitelé vůči ostatním znevýhodněni;

e) podmiňují uzavření smluv přijetím dalších plnění, která ani věcně, ani podle obchodních zvyklostí s předmětem těchto smluv nesouvisejí;

[...]“

Stručné shrnutí skutkového stavu a původního řízení

- 1 Rozhodnutím ze dne 11. července 2001 Tribunal de Defensa de la Competencia (soud pro hospodářskou soutěž, Španělsko; dále jen „TDC“) ve věci sp. zn. 490/00 uložil Repsol pokutu ve výši 3 005 060,52 eura z důvodu, že od roku 1993 distribučním čerpacím stanicím, nezávislým podnikům, přímo vertikálně stanovovala prodejní ceny paliv pro veřejnost, a to v podobě údajných komisionářských smluv či smluv o obchodním zastoupení – provozovatelé čerpacích stanic nesli ve skutečnosti významná rizika spojená s prodejem paliva třetím osobám – s nimi uzavřených. Rovněž bylo Repsol uloženo, aby předmětnou praktiku ukončila. V rámci téhož řízení byla sankcionována též ropná společnost Cepsa. Oba obchodníci ovládají více než z 50 % trh s uhlovodíky a podíl Repsol na relevantním trhu přesahuje 30 %.
- 2 Na splnění předchozího rozhodnutí dohlížela Servicio de Defensa de la Competencia (služba na ochranu hospodářské soutěže, Španělsko) a rozhodnutím ze dne 30. července 2009 Comisión Nacional de la Competencia (národní komise pro hospodářskou soutěž, Španělsko; dále jen „CNC“) [nyní Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia (národní komise pro trh a hospodářskou soutěž, Španělsko)] uložila Repsol pokutu ve výši 5 000 000 eur z důvodu, že „nezávislým podnikům působícím pod svojí značkou nepřímo stanovovala prodejní ceny pro veřejnost, čímž omezila hospodářskou soutěž jak mezi čerpacími stanicemi spadajícími do její sítě, tak mezi ostatními čerpacími stanicemi“, a bylo jí uloženo, aby tyto praktiky ukončila.
- 3 Rozsudkem ze dne 22. května 2015 Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko) předchozí rozhodnutí potvrdil, čímž nabylo právní moci.
- 4 Současně Komise v roce 2004 zahájila řízení na základě článku 81 Smlouvy o ES týkající se Repsol, jehož předmětem byla dodávka paliva do španělských čerpacích stanic. V rozhodnutí Komise COMP/B-1/38.348 ze dne 12. dubna 2006 byly závazky, které nabídla Repsol v tomto řízení, prohlášeny za závazné podle čl. 9 odst. 1 nařízení č. 1/2003 a řízení bylo skončeno.
- 5 Dne 30. května 2007 Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (dále jen „CEEES“) a Asociación de Gestores de Estaciones de Servicio (dále jen „AGES“) podaly u Komise stížnost, v níž namítaly, že mezi dodavateli paliv došlo k dohodě, jež je v rozporu s článkem 101 SFEU, že Repsol stanoví v rozporu s články 101 a 102 SFEU čerpacím stanicím minimální ceny pro další prodej a že Repsol nesplnila povinný závazek podle rozhodnutí Komise ze dne 12. dubna 2006 neomezit možnost odběratele určovat prodejní ceny. Stěžovatelky

požadovaly, aby Komise na základě čl. 9 odst. 2 nařízení č. 1/2003 znovu zahájila řízení proti společnosti Repsol.

- 6 Rozhodnutím ze dne 28. dubna 2011 Komise zamítla stížnost podanou CEEES a AGES. Toto rozhodnutí stěžovatelky napadly u Tribunálu a tento soud rozsudkem ze dne 6. února 2014 žalobu zamítl (věc T-342/11).
- 7 Žalobci v projednávané věci namítají, že Repsol dále pokračuje v nezákonných praktikách spočívajících ve stanovování cen.

Základní argumenty účastníků původního řízení

- 8 Žalobci tvrdí, že Repsol neplní rozhodnutí CNC a že se snaží, aby se z její sítě čerpacích stanic stali „skuteční obchodní zástupci“, tedy nepředstíraní, a aby ona nesla obchodní rizika, a namísto uzavírání smluv o dalším prodeji s odkazem na index kotace Platts, což by zaručilo konkurenceschopnost daného odvětví, uzavírat smlouvy o skutečném obchodním zastoupení, a tím způsobem ovládnout prodejní ceny pro veřejnost na celém státním území, s ohledem na její podíl na trhu. Navrhují, aby byla Soudnímu dvoru položena předběžná otázka.
- 9 Repsol tvrdí, že možnost dotyčných čerpacích stanic poskytovat slevy v rámci jejich provize znemožňuje, aby docházelo k nezákonnému stanovování prodejních cen pro veřejnost, a že se rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž vztahují pouze na smlouvy, které byly výslovně předmětem šetření, a že tato rozhodnutí, přestože jsou pravomocná, nejsou neúplným důkazem protiprávního jednání, k němuž došlo.

Stručné uvedení důvodů žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 10 Podstatou je objasnit důkazní hodnotu, kterou nařízení č. 1/2003 přiznává skutkům prohlášeným za prokázané v pravomocném rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž členského státu Evropské unie v rámci řízení podle článků 101 a 102 SFEU.
- 11 Již od počátku v řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí TDC ze dne 11. července 2001 (sp. zn. 490/00), byla společnosti Repsol přičítána nezákonná praktika spočívající ve stanovování cen vnucením obecných podmínek prostřednictvím adhezních smluv, které nikdy nejsou sjednány distributorem, který se stane předstíraným „obchodním zástupcem“. Vnitrostátní orgán pro hospodářskou soutěž posoudil ukázky smluvních typů používaných Repsol v rámci distribuce motorových paliv. Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) v rozsudku ze dne 17. listopadu 2010, kterým citované rozhodnutí nabylo právní moci, uvedl, že „po shledání, že subjekt ve sporných smlouvách označený jako ‚obchodní zástupce‘ či ‚komisionář‘ je ve skutečnosti nezávislý podnik, který nese rizika, a že dodavatel stanovoval konečné prodejní ceny, je nepochybné [...], že se na navrhovatele nemůže vztahovat bloková výjimka zakotvená v dřívějším nařízení

č. 1984/83 [...]. Stanovování cen společností Repsol se objevuje konkrétně v některých smlouvách označených jako komisionářské a [...] během řízení před [Službou na ochranu hospodářské soutěže] vždy tvrdila, že stanovovala prodejní ceny [...], a nakonec uvedla, ve vztahu k dalším prodejcům, kteří představují přibližně 2,5 % z její distribuční sítě, že se toto stanovování týkalo maximální ceny kompatibilní s možností, že provozovatel čerpací stanice tuto cenu sníží na úkor své provize. Tato posledně zmíněná praktika, která byla zavedena ve smlouvách po roce 1997 na žádost Komise, nemění nic na posouzení provedeném TDC, které musí zdejší soud v plném rozsahu potvrdit.“

- 12 Ve vztahu ke zmíněné poznámce, že distribuční čerpací stanice nejsou skutečnými obchodními zástupci, v poznámce pod čarou na straně 10 rozhodnutí Komise ze dne 12. dubna 2006 o závazcích Repsol, kterým bylo skončeno souběžné řízení týkající se Repsol podle článku 81 Smlouvy o ES, Komise uvedla, že tato okolnost „by vyžadovala hlubší posouzení za účelem potvrzení, zda mohou být některé čerpací stanice považovány za ‚obchodní zástupce‘ a mohou poskytovat slevy“, a dále odkázala na výsledky zmíněného vnitrostátního řízení, v němž bylo konstatováno, že takzvané „smlouvy o obchodním zastoupení“ uzavřené mezi některými čerpacími stanicemi a Repsol nejsou ve skutečnosti smlouvami o obchodním zastoupení.
- 13 V rozhodnutí CNC ze dne 30. července 2009 byla uvedena řada faktorů, které se podílely na nepřímém stanovování prodejních cen pro veřejnost, jako jsou tvorba cen za nabytí či převedení produktu; stanovování provizí a marží; systém sdělování maximálních či doporučených cen; převod fakturačních povinností provozovatele čerpacích stanic na operátora; úloha ropných operátorů při daňovém zacházení se slevami a poskytování slev z maximální či doporučené ceny.
- 14 V citovaném rozhodnutí bylo uzavřeno, že posuzovaná jednání znamenala vertikální stanovování prodejních cen pro veřejnost v rozporu s článkem 1 LDC a čl. 81 odst. 1 Smlouvy o ES tím, že odrazovala distributory od toho, aby se odchýlili od maximálních doporučených cen, a vedla je k jejich použití jako pevných či minimálních cen, což se odrazilo v přijetí těchto maximálních doporučených cen naprostou většinou čerpacích stanic. CNC provedla šetření v souladu s použitelnou právní úpravou EU (Smlouva, nařízení a pokyny) a s judikaturou Soudního dvora s tím, že ověřila hospodářský a právní kontext uzavírání smluv, smluvní typy a hospodářský režim zakotvený ve smlouvách, soubor smluvních ujednání a povinností, které strany nesou. Tímto způsobem CNC provedla posouzení stanovené v bodě 47 pokynů k vertikálním omezením za účelem zhodnocení, zda podmínky vyžadované operátorem – v tomto případě společností Repsol – mění maximální ceny na pevné či minimální ceny, a držela se navíc pokynů pod nadpisem 2.8 a v bodech 226 až 228 zmíněných pokynů ve vztahu k prahové hodnotě podílu na trhu ve výši 30 %.
- 15 CNC se neomezila pouze na posouzení, zda čerpací stanice spojené se sítí Repsol, Cepsa a BP mohly poskytovat slevy na úkor provize, nýbrž v souladu s ustálenou

judikaturou SDEU vyčerpávajícím způsobem posoudila veškeré mechanismy, které podle jejího názoru mohly vést ke skutečnosti, že se cena označená jako maximální či doporučená ve skutečnosti chovala jako cena pevná či minimální.

- 16 Žalobci doložili vzor smluv nabídnutý Repsol celé síti jejích čerpacích stanic – a nejen těm, které byly prošetřeny – za účelem splnění rozhodnutí CNC, na podporu argumentu, že toto rozhodnutí se vztahuje na celou síť, jež používá stejné podmínky, a ne pouze na smlouvy, které byly předmětem šetření CNC.
- 17 Vyvstává problém, zda je aktuální judikatura vnitrostátního Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) k posuzování, zda došlo či nikoli k vertikálnímu stanovení cen podle unijního práva o hospodářské soutěži, vnitřně rozporuplná, potažmo vyvolávající právní nejistotu. Nabízí se otázka, zda rozhodnutí vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž – jejichž postup se řídí základními zásadami spolupráce, koordinace a jednotnosti při uplatňování unijních právních předpisů – představují důležitou indicii, ba dokonce neúplný důkaz o neslučitelnosti dohody mezi dotyčnými podniky s pravidly hospodářské soutěže.
- 18 Ustálená judikatura SDEU neponechává žádný prostor pro pochybnost ohledně skutečnosti, že nepoživá-li dohoda blokové výjimky, musí nutně splňovat podmínky stanovené v čl. 81 odst. 3 Smlouvy o ES, a nesplňuje-li je a nevztahuje-li se na ni individuální povolení, jde o zakázanou dohodu, která je podle čl. 81 odst. 2 Smlouvy o ES od počátku neplatná.
- 19 V souvislosti s příslušnou judikaturou Soudního dvora Evropské unie je namíste zmínit rozsudky vydané v následujících věcech:

Rozsudek ze dne 23. listopadu 2017, Gasorba a další, C-547/16, ECLI:EU:C:2017:891. Soudní dvůr potvrdil, že rozhodnutí Komise o závazcích, přijaté na základě čl. 9 odst. 1 nařízení č. 1/2003, nemůže „legalizovat“ tržní chování dotčeného podniku, natož pak se zpětnou účinností. Generální advokátka ve stanovisku uvedla, že „rozhodnutí Komise o závazcích orgánům pro hospodářskou soutěž ani vnitrostátním soudům nijak nebrání v rozhodování o případu a že jim přitom umožňuje použít články 101 a 102 SFEU a případně i konstatovat, že došlo k protiprávnímu jednání.“ Zdůraznila navíc, že vnitrostátní soud může považovat Komisi provedené posouzení za neúplný důkaz rozporu dohody mezi podniky s pravidly hospodářské soutěže, ačkoli může na základě dalších zjištění a hloubkovějšího posouzení dospět v téže věci ke zcela nebo zčásti odchylnému výsledku.

- 20 Rozsudek ze dne 11. září 2008, Tobar e hijos, C-279/06, ECLI:EU:C:2008:485. Nejprve se v rozsudku uvádí, že „je kvalifikace smlouvy dotčené v původním řízení z hlediska pravidel hospodářské soutěže zásadní pro řešení sporu, jímž se zabývá předkládající soud, přísluší Soudnímu dvoru zaprvé připomenout kritéria relevantní za účelem takové kvalifikace“, a poté, že „[r]ozhodující okolnost pro prokázání, zda je provozovatel čerpací stanice nezávislý hospodářský subjekt, přitom spočívá v dohodě uzavřené se zmocnitelem a zvláště v doložkách této

dohody, učiněných mlčky či výslovně, týkajících se převzetí finančních a obchodních rizik spojených s prodejem zboží třetím osobám. Otázka rizika musí být přezkoumávána případ od případu a s přihlédnutím ke skutečné hospodářské situaci, a nikoli k právní kvalifikaci smluvního vztahu ve vnitrostátním právu (rozsudek CEEES, bod 46).“ Dále v bodech 67, 70 a 71 Soudní dvůr vyjadřuje své stanovisko k ověření, která musí provést soudy k posouzení způsobu stanovování prodejní ceny pro veřejnost, a to s přihlédnutím k veškerým smluvním závazkům, jakož i k chování účastníků původního řízení, a určení, zda údajné nejvyšší prodejní ceny ve skutečnosti nejsou pevně stanovené nebo nejnižší prodejní ceny, stanovené nepřímými nebo skrytými prostředky.

- 21 Rozsudek ze dne 2. dubna 2009, Pedro IV, C-260/07, ECLI:EU:C:2009:215. Soudní dvůr uzavřel, že „na smluvní ustanovení týkající se prodejní ceny pro veřejnost [...] se může vztahovat bloková výjimka na základě nařízení č. 1984/83, jakož i nařízení č. 2790/1999, pokud se dodavatel omezí na stanovení maximální prodejní ceny nebo na doporučení prodejní ceny, a tudíž pokud má další prodejce skutečnou možnost určit prodejní cenu pro veřejnost. Naopak na taková ustanovení se nemohou vztahovat uvedené výjimky, pokud přímo, či nepřímými nebo skrytými prostředky vedou ke stanovení prodejní ceny pro veřejnost nebo minimální prodejní ceny dodavatelem. Předkládajícímu soudu přísluší přezkoumat, zda taková omezení zatěžují dalšího prodejce, s ohledem na souhrn smluvních povinností v jejich hospodářském a právním kontextu, jakož i na chování účastníků původního řízení.“
- 22 Rozsudek ze dne 14. prosince 2006, CEEES, C-217/05, ECLI:EU:C:2006:784. V rozsudku se uvádí, že přezkum, který je povinen uskutečnit vnitrostátní soud, není omezen na posouzení, zda distributor mohl poskytnout slevu v zanedbatelné výši na úkor provize distributora.
- 23 Rozsudek Soudu prvního stupně Evropské unie ze dne 15. září 2005, Daimler Chrysler, T-325/01, ECLI:EU:T:2005:322.
- 24 Z judikatury podle všeho jasně vyplývá, že rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž, která navíc nabyla právní moci, musí být považována za neúplný důkaz o neslučitelnosti dohody s unijními právními předpisy o hospodářské soutěži.
- 25 Na druhou stranu duch spolupráce, který má panovat mezi orgány pro hospodářskou soutěž, se ukazuje jak v samotných unijních právních předpisech, tak v rozhodnutích přijatých Evropskou komisí.
- 26 Zaprvé v bodech 15 a 16 odůvodnění nařízení č. 1/2003 je především zdůrazněno, že by Komise a vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž měly vytvořit společnou síť orgánů veřejné moci uplatňujících v úzké spolupráci pravidla hospodářské soutěže Společenství a že by měla být prováděna výměna informací, včetně důvěrných, které by mohly být užity jako důkazy.

- 27 Ze směrnice 2014/104 jasně plyne, že důkaz získaný v jakémkoli řízení má sloužit jako základ pro nárok, a to tak, že konečná rozhodnutí orgánu veřejné moci, která konstatují, že došlo k porušení právních předpisů o hospodářské soutěži, musí být závazná pro občanskoprávní soud rozhodující o žalobě odvozené od tohoto protiprávního jednání.
- 28 Zadruhé oznámení o spolupráci usiluje o jednotné použití práva tím způsobem, že souběžné uplatnění vnitrostátního práva o hospodářské soutěži v oblasti dohod nemůže dospět k rozdílným závěrům, než které vyplývají z unijního práva.
- 29 Zatřetí v odpovědi na otázky, které Komisi položily španělské soudy ve vztahu ke sporům, které řeší, o praktikách spočívajících v údajném stanovování cen a jejich slučitelnosti s článkem 81 Smlouvy o ES, tento orgán opakovaně uvedl, že není namístě vyjadřovat se k šetření probíhajícímu u vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž ani ke skutkům, které jsou předmětem řízení před španělskými orgány.
- 30 Na druhou stranu Komise odůvodnila rozhodnutí ze dne 28. dubna 2011 o zamítnutí stížnosti podané dne 30. května 2007 CEEES a AGES proti Repsol tím, že se jedná o otázku řešenou CNC v rozhodnutí ze dne 30. července 2009, kterým byla Repsol uložena pokuta na základě totožných skutků, a proto dospěla k závěru, že by její zásah představoval duplicitu práce. Tento názor byl potvrzen Tribunálem ve věci T-342/11.
- 31 Zdejší soud na základě uvedeného považuje za nutné položit SDEU předběžnou otázku.